18.11.2021 EOAK/7320/2021

Eduskunta, Perustuslakivaliokunta

00102

Viite: Apulaisoikeusasiamiehen lausunto perustuslakivaliokunnalle /HE 170/2021 vp

LIITE; Laillisuusvalvonnassa tehdyt havainnot sosiaalityöntekijöiden asiakasmääristä

Vuonna 2018 ja 2019 määräämieni kolmen tarkastuksen jälkeen tutkin omana aloitteena lapsia sijoittaneiden kuntien lastensuojelun tilannetta. Suurimmassa osassa tutkittavana olleista lapsia sijoittaneista kunnista oli liian suuri määrä asiakkaita. Laillisuusvalvontakäytännössäni olen yleensä pitänyt moitittavana sitä, että sosiaalityöntekijällä on yli 35 asiakasta. Tilanne on voinut olla moitittava joissain tapauksissa myös silloin, kun asiakkaita on alle 35, jos työntekijät ovat valittaneet suurta työmäärää tai asiakkaiden tilanne on erityisen vaativa. Arvioni ovat perustuneet tarkastushavaintoihin, jotka osoittivat, että lastensuojelulaitosten valvontaa ei pystytty tekemään, lasten kanssa ei ehditty keskustelemaan eikä rajoituskäytäntöjä ole voitu seurata ja valvoa lain edellyttämällä tavalla.

Sain omien aloitteiden perusteella tietoja yhteensä 24 kunnalta tai kuntayhtymältä. Parhaimmillaan asiakasmäärä oli pienellä kuntayhtymällä 18–20 asiakkaan välillä. Isoilla paljon lapsia sijaishuoltoon sijoittavilla kunnilla asiakasperheiden määrät olivat lausuntojen ja erityisesti sosiaalityöntekijöiden antamien selvitysten perusteella korkeita. Asiakasmäärät vaihtelivat 35–70 välillä. Keskimäärin asiakkaita näyttäisi näissä kunnissa olleen vuosina 2018–2019 yli 40 sosiaalityöntekijää kohden. Kaikki sijoittajakunnat eivät antaneet keskimääräisiä lukuja sosiaalityöntekijöiden asiakasmääristä. Joissakin lausunnoissa sosiaalitoimen johto esitti alempia lukumääriä asiakasmääristä, kuin mitä saman kunnan sosiaalityöntekijöiden selvityksistä ilmeni. Lähes kaikissa selvityksissä todettiin ongelmia sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuudessa ja rekrytoinnissa.

Olen pitänyt ratkaisuissani huolestuttavana sosiaalityöntekijöiden liiallista työmäärää ja sosiaalityöntekijöiden selvityksissään esittämiä arvioita siitä, ettei heillä ole ollut liiallisen työmäärän johdosta mahdolli-

suuksia valvoa sijaishuollon laatua ja huolehtia sijoitettujen lasten oikeuksien hoitamisesta siten kuin lainsäädäntö edellyttää.

Sosiaalityöntekijöiden oikeusasiamiehelle antamissa selvityksissä on kuvailtu tilannetta muun muassa seuraavasti.

”Asiakasmäärä on ollut kohtuuton ottaen huomioon lasten vaikeahoitoisuuden ja lasten sijaishuoltopaikkojen sijainnin ympäri Suomea. Ylipäätään lasten ja vanhempien tapaamisille on liian vähän aikaa, mikä on ollut omiaan hankaloittamaan luottamuksellisen suhteen luomista.”

”Erityisesti kun ottaa huomioon monen sijaishuollossa olevan asiakkaan vaikeahoitoisuuden, haavoittuvuuden ja ajoittain hyvin nopeasti muuttuvat tilanteet, on asiakasmäärä kohtuuttoman suuri. Tämänhetkinen asiakas- ja työmäärä on käytettävissä olevaan työaikaan nähden liian suuri, eikä lasten riittävää tapaamista ja sijoitusten valvontaa ole sen vuoksi mahdollista toteuttaa lain edellyttämällä tavalla.”

”Tällä asiakasmäärällä ja tällä työajalla lasten riittävää tapaamista ja sijoitusten valvontaa on mahdotonta toteuttaa. Suuresta, ja usein molemminpuolisesta, toiveesta huolimatta en näe minulla olevan edellytyksiä näin suurella asiakasmäärällä tavata asiakkaitani tarpeeksi usein luodakseni heihin sellaisen Luottamuksellisen suhteen, että heistä tuntuisi turvalliselta kertoa minulle vaikeistakin asioista.”

Olen mainituissa omissa aloitteissani joutunut toteamaan, että asiakasmäärät ovat suuria. Olen todennut, että sosiaalihuollosta vastuussa olevan toimielimen ja lastensuojelutyöstä vastuussa olevien esimiesten tulee varmistua siitä, että sijaishuollosta vastaavilla sosiaalityöntekijöillä on tosiasiallinen mahdollisuus suoriutua lakisääteisistä tehtävistään. Kysymys on sijoitetun lapsen oikeudesta saada tarpeenmukaista sijaishuoltoa.

Havaintojeni perusteella sosiaalityöntekijät eivät siis ole ainakaan näihin tarkastuksiin liittyviin omiin aloitteisiini annettujen selvitysten perusteella suurimmassa osassa tapauksia voineet riittävästi valvoa sijaishuollon laatua ja tehtyjä rajoitustoimenpiteitä, saati laitosten lainvastaisiksi toteamiani käytäntöjä.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Riikka Jackson

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.